

4. Біологія. 6–9 класи. Навчальна програма для загальноосвітніх навчальних закладів <http://mon.gov.ua/activity/education/zagalna-serednya/navchalni-programy.html>

5. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів. Біологія. 7-11 класи. – К., Ірпінь: Перун, 2005. – 85 с.

6. Шарко В.Д. Сучасний урок: технологічний аспект / Посібник для учителів та студентів / В.Д. Шарко. – К.: «Фенікс», 2006. – 220 с.

7. Якобсон П.М. Психология чувств и мотивации. – М.: МПСИ, 1998. – 342 с.

Майорський В.В.

здобувач,

Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова

**ПРАКТИЧНЕ ЗАСТОСУВАННЯ ЗНАНЬ УЧНЯМИ
ПРОФІЛЬНИХ 10 КЛАСІВ ЮРИДИЧНОГО ПРОФІЛЮ
СУСПІЛЬНО-ГУМАНІТАРНОГО НАПРЯМУ
В ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ РОЗДІЛУ «КОНСТИТУЦІЙНЕ ПРАВО»
НА УРОКАХ З ПРАВОЗНАВСТВА**

Згідно з Концепцією профільного навчання, у старших класах загальноосвітніх шкіл упроваджені такі основні напрями профільного навчання: суспільно-гуманітарний, філологічний, художньо-естетичний, природничо-математичний, технологічний, спортивний [2]. Суспільно-гуманітарний напрям профільного навчання учнів старшої школи безпосередньо пов'язаний з темою нашого дослідження, адже це єдиний профіль, який передбачає вивчення предмета «Правознавство».

Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти передбачає, що у старшій школі, де навчання є профільним, обов'язковий для вивчення зміст освітніх галузей реалізується шляхом вивчення окремих предметів, курсів за вибором загальноосвітніх закладів відповідно до загальної кількості годин, передбачених для кожної галузі. Зміст освіти і вимоги до його засвоєння у старшій школі диференціюються за базовим і профільним рівнями, де базовий рівень визначається обов'язковими вимогами до загальноосвітньої підготовки учнів згідно з Державним стандартом, а профільний – навчальними програмами, затвердженими Міністерством освіти і науки, молоді та спорту України [1].

Коротко проаналізуємо навчальну програму «Правознавство» (профільний рівень). Як зазначають у пояснювальній записці автори програми С.Ратушняк і Т.Ремех, метою курсу «Правознавство» є «формування в учнів розуміння права як відкритої системи, що базується

на невід'ємності суспільства від держави, законів від повсякденного життя. Право представлене в курсі елементом цілісного світу, що складається з понять, переживань і практичних дій. Курс спрямований на розвиток правової і громадянської компетентності, відповідних ціннісних орієнтирів, умінь, навичок школярів» [4, с. 50]. Зазначена мета реалізується через відповідні завдання, одним із яких є розвиток комплексу вмінь і навичок учнів. До них віднесено такі як «вільно оперувати в усній та письмовій мові основними поняттями у сфері правової науки; засвоїти способи самостійного отримання та обробки різнобічної правової інформації з різних джерел; орієнтуватись у системі законодавства та вміти використовувати нормативно-правові акти; визначати суть та пояснювати зміст юридичного документу та шляхи його застосування; використовувати знання з правознавства при аналізі та правовому розв'язанні конкретних ситуацій; на матеріалі курсу – міркувати, аналізувати, порівнювати, узагальнювати, спостерігати, критично мислити, аргументувати думку, визначати та обирати альтернативне рішення і підходи, спілкуватись в малих та великих групах; захищати свої права та права інших, спираючись на правові знання; активно та свідомо приймати участь у суспільно-політичному житті країни, впливати на державну політику» [4, с. 50-51].

Навчальною програмою «Правознавство» (профільний рівень) для 10-11 класів передбачено поглиблене вивчення тем у порівнянні з рівнем програми за стандартом. Курс «Правознавство» структурований за такими загальними змістовно – тематичними блоками: блок I – «Основи теорії держави і права України»; блок II «Основи публічного права»; блок III «Основи приватного права» [4, с. 50]. Для розгляду заявленої у статті проблеми й виконання поставленого завдання нами обрано розділ «Конституційне право України». Наш вибір саме цього розділу курсу обґрунтовується кількома причинами, серед яких такі:

1. Місце конституційного права в системі права України та його специфіка. Конституційне право посідає визначальне місце у системі права України. Як зазначає О.Фрицький, ця галузь права регулює «політико-правові суспільні відносини, пов'язані із взаємовідносинами особи з Українською державою, реалізацією народного волевиявлення, організацією і здійсненням державної влади та місцевого самоврядування, закріпленням соціально-економічних основ владування, а також з визначенням територіальної організації Української держави» [5, с. 16]. Через норми конституційного права проявляється єдність суспільства України як соціальної системи.

Норми конституційного права мають свою специфіку – особливий юридичний зміст та коло врегульованих ними суспільних відносин. Для цих норм характерні такі риси, як найвища юридична сила, установчий

характер, особливості структури, безпосередній і прямий характер дії тощо [5, с. 18].

2. Складність сприйняття учнями матеріалу розділу. Зазвичай учні ставляться до норм конституційного права як до юридичної абстракції чи фікції й не бачать їх практичної значущості. Конституційне право належить до публічного права України. Учням важливо донести, що особа в суспільстві існує та взаємодіє з іншими не лише в рамках приватного, а й публічного права (наприклад, всі учні є громадянами, їхні батьки час від часу виступають у ролі виборців чи платників податків тощо).

3. Труднощі у викладанні вчителями та вивченні учнями тем розділу, викликані змінами у конституційному законодавстві останніх років. Зміст окремих питань і завдань стосовно конституційних положень, представлених у підручниках, робочих зошитах, збірниках для ДПА з правознавства почасти виявляються змістовно застарілими, що потребує від учителя при викладанні конституційного права відслідковування змін у конституційному законодавстві й внесення відповідних коректив у подачу навчальної інформації, підготовку завдань для учнів тощо [3, с. 558-559].

4. Достатньо великий обсяг годин, відведених на вивчення цієї галузі – 34 годин. Це дозволяє розподілити час як на набуття учнями теоретичних знань, так і на розвиток їхніх умінь і навичок.

Зміст навчального матеріалу розділу «Конституційне право України» включає 11 тем: 1. Поняття конституційного права України. 2. Загальні засади конституційного ладу України. 3. Громадянство України. 4. Права, свободи і обов'язки людини і громадянина. 5. Народовладдя в Україні. 6. Законодавча влада України. 7. Президент України. 8. Виконавча влада України. 9. Місцеве самоврядування в Україні. 10. Судова влада в Україні. 11. Правоохоронні органи України та адвокатура [4, с. 61-67].

Завданнями навчання правознавства учнів профільних класів є не лише формування в них теоретичної понятійної бази з предмета «Правознавство», а й розвиток їхніх правових умінь і навичок. Важливим є й те, що у старшокласників інтерес до навчання підвищується, їхні пізнавальні мотиви відрізняються вибірковістю, пов'язаною з вибором професії, набуває глибини інтерес до знань, зростає потреба у способах оволодіння навчальним досвідом, зокрема, методами теоретичного та критичного мислення, дослідницькими методами пізнання тощо.

На нашу думку, застосування учнями знань і вмінь у процесі навчання правознавства може бути як теоретичним (завдання з пояснення фактів, явищ, процесів), так і практичним (завдання, спрямовані на зміну/ перетворення правової інформації).

Одним із ефективних методів практичного застосування знань учнями на уроках правознавства є аналіз і розв'язання правових ситуацій. При застосуванні цього методу ситуативного навчання інформація подається учням як проблема, знання здобуваються ними в результаті активної роботи, що включає добір необхідної інформації, її аналіз з різних позицій, висунення гіпотез, формулювання висновків і варіантів розв'язання ситуації.

З усіх тем розділу «Конституційне право» найбільший потенціал для практичного застосування знань учнів через розв'язання правових ситуацій мають такі теми як «Громадянство України», «Права, свободи і обов'язки людини і громадянина», «Народовладдя в Україні», «Місьцеве самоврядування в Україні», адже саме до цих тем можна дібрати ситуації, учасниками яких будуть не лише органи влади, а й фізичні та юридичні особи, що наближатиме учнів до реального життя.

Практичне застосування знань на уроках правознавства є одним із компонентів процесу оволодіння учнями знаннями, вміннями та навичками. При практичному застосуванні знань відбувається глибше і міцніше засвоєння нових знань, які що стають оперативними і дієвими.

Список використаних джерел:

1. Державний стандарт базової та повної загальної середньої освіти. – Електронний ресурс. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show>
2. Концепція профільного навчання в старшій школі. – Електронний ресурс. – Режим доступу : http://osvita.ua/legislation/Ser_osv/4827/
3. Пометун О., Пироженко Л. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: Наук.-метод. посібн. / О.І. Пометун, Л.В. Пироженко; За ред. О.І. Пометун. – К.: А.С.К., 2004. – 192 с.: іл.
4. Ратушняк С., Ремех Т. Правознавство (профільний рівень) : програма для загальноосвітніх навчальних закладів 10-11 класи / Ратушняк С.П., Ремех Т.О. – Міністерство освіти і науки України. – Київ, 2010. – С. 49-95.
5. Фрицький О.Ф. Конституційне право України: Підручник / О.Ф.Фрицький. – К.: Юрінком Інтер, 2003. – 536 с.

Маковій В.А.

викладач,

Могилів-Подільський монтажно-економічний коледж

ВЕРНІСАЖ ПЕДАГОГІЧНИХ ІДЕЙ

Як зробити заняття ефективним? Зміни, що відбуваються в освіті так чи інакше торкаються практично всіх аспектів функціонування